

مجموعه گیاهان دارویی - صنعتی

نسنج وحشی

Rosa canina

ستاد توسعه پژوهش و کاربرد
گیاهان دارویی و طب ایرانی

دفتر امور منابع جنگلی

سید المرسلین

نسترن وحشی

Rosa canina

عنوان و نام پدیدآور	: نسترن وحشی = Rosa canina / تالیف و تدوین مهدی عماد، فریبرز غیبی، سیدمحسن رسولی، رسول خانجائزاده، سعید محمدی جوزانی
مشخصات نشر	: تهران: پونه، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۵۲ ص.: مصور (رنگی).
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۴۴-۹۵-۴:ریال:۲۵۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: تالیف و تدوین مهدی عماد.
یادداشت	: عنوان دیگر: گیاهان دارویی- صنعتی نسترن وحشی.
موضوع	: گل سرخ
موضوع	: گیاهان صنعتی - دارویی -- ایران
شناسه افزوده	: عماد، مهدی، ۱۳۳۹ -
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۱ ۵۵۴۴/۴۹۵۵QK
رده بندی دیویی	: ۵۸۲/۳۷۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۸۱۵۲۰۵

خ طالقانی شرقی - خ جهان - ساختمان پونه - شماره ۶ - طبقه سوم - تلفن ۷۷۶۰۵۷۹۸

نام کتاب	: گیاه دارویی - صنعتی نسترن وحشی
تألیف و تدوین	: مهدی عماد، دکتر فریبرز غیبی، سید محسن رسولی، رسول خانجائزاده، سعید محمدی جوزانی
صفحه‌آرایی و طراحی	: پونه
نوبت چاپ	: اول ۱۳۹۱
لیتوگرافی	: پیمان نواندیش
چاپ	: پیمان نواندیش
صحافی	: امیرکبیر
شمارگان	: ۵۰۰۰ جلد
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۴۴-۹۵-۴
قیمت	: ۲۵۰۰۰ ریال

طبقه بندی علمی

خانواده

Rosaceae

جنس

Rosa

گونه

R. canina

Binomial name

Rosa canina

نام علمی

Rosa canina

نام مترادف علمی

*Rosa communis- R.Caucasica- R.Calycina- R.arguta- R.froncosa- R.campestris-
R.canescens- R.dumetorum- R.tomentella*

نام فارسی

نسترن وحشی - نسترن کوهی - گل سرخ وحشی - دلیک - گل سرخ بری - وردبری - نسترن - بنگل - گل باغی - گل باخی

نام ترکی

گیلیک

نام عربی

ورد السیاج - وردبری - وردالصینی - ورد الکل - شجره العلیق - ورداحمربری

نام انگلیسی

Brier Rose, Dog Berry, Hep Tree, Hip Fruit, Hop Fruit, Hogseed, Sweet Brier, Wild Brier, Witches Brier- Wild rose-Dog-rose- Rose hip- Dagger Rose- pig -Brier hip - dog brier fruit- hipberries- hip fruit - Rose Haws- witches brier- hip tree- hop fruit

نام فرانسوی

de.chiens Rosier deschiens-Eglantier-Egl- églantier commun- Rosier

نام آلمانی

Gemeine Heckenrose, Hundsrose, Cynosbatus, Hagebutte

نام چینی

Xiao Jin Ying. Sanskrit

نام محلی

در کردستان شیلان یا دلیق یا گوله باخی - در آذربایجان گیلدیک یا قیزیل گول - در زبان تالشی آسکرت

گیاه شناسی

این جنس در ایران دارای ۱۲ گونه درختچه ای خودرو می باشد. نسترن وحشی گیاهی چند ساله از خانواده Rosaceae است که در کتاب های قدیمی به نام نسرین، نسترن و نسترن نیز نامیده شده است. به طور خودرو در حاشیه جنگل ها، چاه ها، گودال های آب، در مناطق خشک روی صخره ها و حتی در بوته زارها می روید. ارتفاع آن متفاوت و بسته به شرایط اقلیمی محل رویش ۳ - ۰.۵ متر است. ساقه آن مستقیم و استوانه ای شکل بوده و انشعابات متعددی دارد که گیاه را پرپشت و استوانه ای شکل ساخته و پوشیده از خارهای

خمیده یا قلابی شکل می باشد. شاخه هایش کمانی به رنگ سبز تیره و کبود با خارهای پراکنده است. تیغ های آن در جست های اصلی غیر هم سطح، خمیده و قاعده آن پهن است ولی در شاخه های گلدار، کوتاه و با تعداد بیشتری می باشد. برگ های آن مرکب شانه ای با دندان های اره ای نوک تیز کشیده رو به بالا بوده دارای ۷ برگیچه، بی کرک یا کرکدار و منتهی به استیپول هائی است که در برگ های شاخه های فوقانی، فاقد ناحیه آزاد ولی در برگ های تحتانی

دارای دو قسمت آزاد به حالت نسبتاً قائم است. برگچه ها روی دمبرگ مشترکی به طول ۲-۷ سانتی متر قرار می گیرند. هر برگچه صاف و به رنگ سبز سیر یا کبود رنگ بوده و در رگبرگ های پشت برگچه تارهای غده ای وجود دارد. برگچه ها دارای دندان های اره ای نوک تیز کشیده رو به بالا می باشند.

گل نسترن مانند گل سرخ بوده و به رنگ های سفید، صورتی و سرخ می باشد که به حالت منفرد یا مجتمع و به صورت گل آذین دیهیم است. دارای یک پایک صاف و کم و بیش خزی به طول ۲/۵-۵/۵ سانتی متر می باشد. کاسبرگ ها و گلبرگ های این گیاه متنند انواع دیگر گل سرخ، در بالای برجستگی کوزه ای دیده می شوند که درون آن برچه های متعدد جای دارند. پس از انجام عمل لقاح در گل، جدار برجستگی کوزه ای شکل، ضخیم و قرمز رنگ شده و مواد مختلف ذخیره گشته و به نام سنورودون نامیده می شود.

جدار داخلی قسمت کوزه ای شکل، دارای الیاف باریک، نازک و ابریشمی است و در آن فندقه های متعدد بیضوی زاویه دار و بسیار سخت جای دارد که میوه حقیقی گیاه هستند.

میوه آن بیضی شکل و به رنگ قرمز تیره یا روشن است. قسمت گوشتی جدار سینورودون دارای طعمی ترش و اسیدی، قابض و کمی شیرین و با بویی ضعیف می باشد. نسترن در فصل بهار غرق در گل می شود و محیط را جلوه دیگری می بخشد. این گیاه در سایه یا آفتاب می روید. خشکی را به خوبی تحمل می کند. ضمناً پایه بسیار مقاومی برای پیوند انواع رزهای رنگ به رنگ و زیبا است.

منشا

این گیاه بومی اروپا، شمال آفریقا و غرب آسیا می باشد و به رویش در آمریکای شمالی خو گرفته است

زیستگاه طبیعی

نسترن در پرچین ها، زمین های پوشیده از خار و خاشاک، خارستان و بیشه زارها می روید.

پراکنش در دنیا

علاوه بر ایران و کشورهای ذکر شده در ترکمنستان، افغانستان، آسیای مرکزی، آناتولی، ارمنستان، آذربایجان، قفقاز و لبنان می روید.

پراکنش جغرافیایی در ایران

بزگوش سراب، الموت، قزوین، ارتفاعات البرز، جنوب کشور، سهند، نیشابور، کوه دنا، پل زنگوله، کندوان، دره کرج، نساء، لرستان، اراک، همدان، گرگان، مینودشت، بین نوده و شاهرود، علی آباد، بین شاه پسند سابق و بجنورد، جنگل گلستان در ارتفاعات ۱۰۰۰ متری، آلمه در ۱۷۰۰-۱۵۰۰ متری، مازندران، علمده، نوشهر دره تجن، دامنه های شمالی جنگل کندوان، پل زنگوله در ۲۶۰۰-۲۳۰۰ متری، گیلان، هرزویل، لاهیجان، بین هشت پر و آستارا، ۱۰ کیلومتری مغرب آستارا، اسالم ۱۰۰ کیلومتری مغرب مشکین شهر، آذربایجان (دره قطور- قاسملو) ، بین میانه و خلخال در ۲۰۰۰-۱۸۰۰ متری، بین میانه و تبریز، بین خلخال و اردبیل در ۱۷۰۰-۱۴۰۰ متری، شرق قره آقاج،

بین مرند و صوفیان در ۱۶۰۰-۱۷۰۰ متری، شمال ماکو، در ۲۰۰۰-۱۳۰۰ متری شمال غربی ارومیه، خمسه، بین منجیل و زنجان، طارم در ۲۰۰۰-۸۰۰ متری، کرمانشاه، کوه نور، زنجان، اصفهان، اخوره در ۱۹۴۰ متری، بختیاری، سر تنگ محمود در ۱۸۰۰ متری، قشقایی مشرق سمیرم، فارس، جنوب غربی شیراز، کوه دینار، نزدیک سی سخت، دشت ارزن، اصطهبانات، تل خسروی، کرمان، کردستان، خورخوره سقز، روستای بست از توابع فعلی دیواندره، سرشیو سقز، باخان از توابع مریوان، سلطان احمد در شهرستان مریوان، کوه نکروز از توابع سقز، اویهنگ و خواشت و رشنش، پیر خضران، هشمیز و شیان از توابع سنندج، چهل چشمه در ۴۴ کیلومتری شمال شرقی، قصر شیرین، همدان، گنج نامه، کوه الوند در ۲۳۵۰-۲۱۵۰ متری، کرمانشاه، کوه نور، لرستان، بیشه، درود، تهران، کوه های توچال در ۱۳۰۰ متری، پس قلعه، فشند، گچسر، آب علی در ۱۹۰۰ متری، آب گرم، کرج، و....

نیاز اکولوژیکی

این گیاه در سایه آفتاب می روید و خشکی را به خوبی تحمل می کند. در مناطقی که دارای محدودیت آب یا خاک های غیر حاصلخیزی است و نیز در خاک های سنگلاخی به خوبی رشد و نمو می کند.

خاک

نسبت به نوع خاک حساسیت ندارد، اما خاک هایی را که دارای مقداری رس باشند به خاک های شنی ترجیح می دهد. مناسب ترین خاک برای کشت نسترن کوهی خاک هایی با بافت متوسط و خاکهای سنگین حاوی مقادیر متوسطی مواد و عناصر غذایی است.

روش های تکثیر

ازدیاد نسترن به وسیله کاشت بذر، خوابانیدن و قلمه صورت می گیرد. مراکز فروش گل و گیاه انواع نسترن و گل سرخ را داخل ظروف پلاستیکی تولید نموده و برای کاشت مجدد و یا انتقال به گلدان بزرگتر آماده می کنند.

زمان فواصل و روش کاشت به صورت بذر

نسترن را در زمین های زراعی بدون استفاده که امکان فرسایش آنها وجود دارد، می توان کشت کرد. تکثیر نسترن کوهی به وسیله بذر بدین شکل است که

پس از جمع آوری دانه های داخل میوه، آنها را باید کشت کرد. دانه ها برای مدت نسبتاً طولانی، قوه رویشی مناسبی دارند. در اواسط شهریور، اقدام به کاشت دانه ها در خزانه های مخصوص می کنند. فاصله بین ردیف ها در خزانه ۴۰ تا ۶۰ سانتی متر مناسب می باشد. پس از آبیاری منظم و وجین علف های هرز سطح خزانه، در بهار سال آینده، بذرها سبز می شوند و ارتفاع نهال ها تا پائیز همان سال به ۱۵ الی ۲۰ سانتی متر و ضخامت ساقه به ۵/۰ تا ۱ سانتی متر می رسد. فصل پائیز زمان مناسبی برای انتقال نهال ها به زمین اصلی است. نهال ها در ردیف هایی به فاصله سه تا چهار متر و فاصله دو بوته در طول ردیف ۵۰ سانتی متر در زمین اصلی کشت می شوند. به منظور سهولت در برداشت میوه و استفاده از ماشین آلات کشاورزی نهال ها را به صورت نواری می توان کشت کرد. این گیاه از رشد و نمو سریعی برخوردار است به طوری که مدتی پس از انتقال به زمین اصلی فاصله ردیف ها بر اثر رشد گیاهان بسته می شود.

کاشت نهال

قبل از کاشت بهتر است ابتدا خاک را اصلاح کنیم. برای این منظور در هر متر مربع حدود سه کیلوگرم کود حیوانی پوسیده به زمین اضافه و با خاک مخلوط کنید سپس نهال نسترن را از گلدان خارج کرده و در گودالی که به همین منظور آماده نموده اید بکارید.

تذکر

۱- اندازه گودال باید به اندازه حجم ریشه باشد.

۲- نسترن هایی که در داخل پیت حلبی پرورش داده شده اند را طوری از حلب خارج کنید که ریشه در معرض هوا قرار نگیرد. برای این منظور باید حلب را با چکش یا تیشه با دقت ببریم تا خاک های اطراف ریشه نریزد سپس نهال را از حلب خارج نموده به زمین منتقل می کنیم.

ضمناً مواظب دست هایتان باشید، ساقه های نسترن پر از تیغ های تیز است و بریدن حلب هم خالی از خطر نیست.

اگر نسترن ها جوان بوده و در داخل پلاستیک قرار دارند، پلاستیک را با قیچی پاره کرده تا ریشه آسیب نبیند.

خواباندن شاخه

زمانی که فصل قلمه زدن نباشد، برای تکثیر به طریق خواباندن شاخه متوسل می شوند، چون شاخه های نسترن وحشی خیلی بلند و قوی است برای اینکار به خوبی می توان از آن استفاده کرد.

داشت

قبل از انتقال نهال ها به زمین اصلی ،مبارزه با علف های هرز زمین ضرورت دارد. قبل از کشت می توان از علف کش هونگازین به مقدار پنج تا شش کیلوگرم در هکتار یا از علف کش سیمازین به صورت محلول پاشی استفاده کرد. برای مبارزه با علف های هرز چند ساله از علف کش هونگازین و یا بوونیول به مقدار ۱۰ تا ۱۲ کیلوگرم در هکتار یا از علف کش رونستار به مقدار ۸ تا ۱۰ لیتر در هکتار می توان استفاده نمود. از بیماری های قارچی این گیاه سفیدک پودری است که برای مبارزه با آن می توان از گل گوگرد و یاسایر قارچ کش های سولفور ه استفاده کرد. دیگر بیماری های گیاه، زنگ صورتی و گال ریشه می باشد .

زنگ صورتی نیز از بیماری هایی است که اواخر تابستان روی گیاه ظاهر می شود. برخی بیماری های باکتریایی نیز می تواند صدمه های زیادی به ریشه نسترن کوهی وارد سازد. گال ریشه از بیماری هایی است که توسط یک نوع بیماری در گیاهان شیوع می یابد. استفاده از عملیات به زراعی نقش مهمی در کنترل این بیماری دارد .

هرس

معمولاً نسترن برخلاف رز به هرس چندانی احتیاج ندارد. در فصول گرم فقط پاجوش ها را حذف می کنیم اما هرس اصلی در اواخر زمستان قبل از بیدار شدن گیاه از خواب زمستانه صورت می گیرد.

در این فصل با کوتاه کردن ساقه های نسترن می توانیم آن را به شکل دلخواه در آورده و شاخه های اصلی اش را روی پرچین هدایت کنیم.

در صورتی که شاخه های اصلی دچار آفت زدگی یا پوسیدگی شده باشد با نگهداری پاجوش ها و حذف شاخه های قدیمی می توانیم به جوان نمودن نهال اقدام کنیم.

کودپاشی

همه ساله در دو فصل بهار و پاییز، کود حیوانی پوسیده را در اطراف نهال اضافه نموده و آن را خوب با خاک مخلوط کنید.

کودهای شیمیایی نیز به رشد و گلدهی نسترن کمک می کنند از اواسط تا اواخر زمستان کودهای فسفاته را پای ریشه بریزید. در اوایل بهار کودهای دارای ازت و آهن و در اواخر بهار و اوایل تابستان عناصر شیمیایی مختلف (عناصر کم مصرف) را به نسبت های توصیه شده مورد استفاده قرار دهید.

توصیه های مهم

۱- آبیاری را به طور مرتب انجام داده و بعد از خشک شدن خاک به آن آب بدهید. (در فاصله دو آبیاری خاک باید خشک باشد)

- ۲- گل هایی که عمرشان تمام شده با فیچی تیز از ناحیه دم گل حذف کنید.
- ۳- نسترن را در کنار زرده ها و یا جایی که قیم مناسب داشته باشد بکارید تا فرم بالا رونده خود را به دست آورد.
- ۴- از کاشت نسترن در سایه خودداری فرمایید.

برداشت

زمان مناسب برای برداشت میوه هنگامی است که میوه ها سفت و به رنگ سرخ براق باشند. چنانچه میوه ها با سرما مواجه شده و یا این که برای مدت بیشتری روی گیاه بمانند (با تأخیر برداشت شوند) ، قسمت گوشتی میوه نرم و به شکل خمیر در می آیند، در این حالت میوه ها فاقد ویتامین C و فاقد ارزش دارویی هستند. برداشت میوه های نارس نیز مناسب نیست زیرا این میوه ها دارای مقادیر بسیار کمی ویتامین هستند.

پس از برداشت، میوه‌ها را از قسمت طولی بریده و پس از خارج کردن دانه‌ها آن را تمیز می‌کنند. در مقیاس وسیع کشت، خارج کردن دانه‌ها و تمیز کردن آنها با دست امکان‌پذیر نیست و باید از دستگاه‌های مناسبی استفاده کرد. بعضی از آنزیم‌ها در میوه سبب تجزیه ویتامین‌های موجود در آن می‌شود، از این رو میوه‌ها را پس از برداشت باید به سرعت خشک کرد تا فرصتی به فعالیت آنزیم‌ها داده نشود. رطوبت نامناسب سبب تسریع فعالیت آنزیم‌های مذکور شده و ویتامین‌های موجود در میوه رابه سرعت تجزیه می‌نمایند.

میوه را پس از چیدن و تمیز کردن روی پارچه‌ای که روی سبدي قرار داشته، بریزید که در اثر جریان هوا خشک شود و یا از خشک‌کن الکتریکی در دمای ۸۰ تا ۹۰ درجه سانتی‌گراد استفاده کنید. در این حالت میوه‌ها رنگ طبیعی خود را حفظ کرده و به رنگ سرخ مشاهده می‌شوند. استفاده از درجه حرارت‌های پایین برای خشک کردن میوه‌ها مناسب نمی‌باشد، به طوری که اگر در دمای ۴۰-۵۰ درجه سانتی‌گراد خشک شوند نه تنها در مزه آنها تأثیر سوء می‌گذارد بلکه سبب تغییر رنگ میوه‌ها از سرخ به قهوه‌ای می‌شود.

استفاده از وسایل فلزی (مانند مس و آهن) برای تمیز کردن، الک کردن و یا خشک کردن میوه‌ها مناسب نیست زیرا فلزات نقش کاتالیزور را برای آنزیم‌ها داشته و سبب تسریع فعالیت آنها و در نتیجه تجزیه آنزیم‌ها می‌شوند و از خاصیت دارویی میوه‌ها به طور بارزی کاسته می‌گردد، از این رو حتی الامکان از به کار بردن وسایل فلزی در جریان فرآیندهای پس از برداشت نسترن باید خودداری کرد.

منجمد کردن میوه ها (در دماهای زیر صفر) سبب محفوظ ماندن ویتامین ث می شود. در صورتی که امکان استفاده از خشک کن نباشد توصیه می شود میوه های تمیز شده منجمد شوند. رطوبت مجاز در میوه های خشک شده ۱۲٪ است انبار کردن میوه های خشک شده برای مدت طولانی مطلوب نیست زیرا نه تنها سبب تغییر رنگ می شود بلکه از کیفیت دارویی آنها نیز کاسته می شود.

میزان تولید میوه

مقدار تولید میوه ۸ تا ۱۰ تن در در هکتار است ، نسبت میوه تازه به خشک ۲ به ۱ است.

ارزیابی تنوع ژنتیکی نسترن های (*Rosa spp.*) ایران با استفاده از نشانگرهای مورفولوژیک و ریزماهواره و بررسی مقدماتی جوانه زنی بذر نسترن ها

خانواده رزها یکی از مهمترین گیاهان زینتی در جهان می باشند و تاریخچه اصلاح طولانی دارند. تعدادی از گونه های وحشی رز که به نسترن معروف می باشند در نقاط مختلف ایران پراکنده اند اما متأسفانه اطلاعات جامعی در مورد این گونه ها موجود نمی باشد. این تحقیق به منظور شناسایی گونه های نسترن موجود در ایران و همچنین ارزیابی تنوع ژنتیکی و روابط بین این گونه ها صورت گرفت.

گونه های

- R. canina L**
- .R. iberica**
- R. orientalis..**
- R. damascene.**
- R. pimpinellifolia.**
- R hemisphaerica**
- R. foetida.**
- R. beggeriana و**

R. persica

از استان های مختلف کشور جمع آوری گردید و تنوع ژنتیکی این گونه ها با استفاده از نشانگرهای مورفولوژیک و ریزماهواره مورد ارزیابی قرار گرفت. صفات مورفولوژیکی تا حدودی توانستند گونه ها را از یکدیگر تفکیک کنند اما در تجزیه خوشه ای بر اساس فواصل مربع اقلیدسی ، برخی ناهماهنگی ها با طبقه بندی گیاهشناسی این گیاهان مشاهده شد. نشانگرهای ریزماهواره قابلیت انتقال بالایی در بین گونه ها نشان دادند و توانستند در تمام گونه ها تکثیر شوند. تجزیه خوشه ای بر اساس ضریب تشابه دایس، ژنوتیپ ها را به پنج گروه اصلی تقسیم کرد که در هر گروه گونه هایی با سطح پلوئیدی مشابه قرار گرفتند. ژنوتیپ های گونه **R. persica** در دورترین فاصله از گونه های دیگر قرار گرفتند که نشانگر این واقعیت است که احتمالاً این گونه از اولین گونه های مشتق شده از جنس رز می باشد. تنوع درون گونه ای بالایی در گونه های **R. canina** ، **R. iberica** ، **R. damascena** و **R. beggeriana** مشاهده شد درحالی که ژنوتیپ های گونه **R- foetida** شباهت ژنتیکی بسیار زیادی با یکدیگر نشان دادند و تنوعی در میان آن ها مشاهده نشد. در مجموع نتایج این تحقیق اطلاعات ارزشمندی در مورد گونه های نسترین موجود در ایران فراهم کرد که می تواند در برنامه های به نژادی آینده سودمند باشد. در تحقیقی دیگر میزان نفوذ پذیری فرابر بذور گونه های **beggeriana** ، **iberica** و **canina** به آب و همچنین تأثیر غلظت های مختلف اسید جیبرلیک بر درصد و سرعت جوانه زنی بذور این گونه ها مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج نشان داد که فرابر بذور تمام گونه ها به آب نفوذپذیر بود ولی سرعت جذب آب، بسیار پایین بود. همچنین مشخص شد که ضخامت فرابر، نقشی تعیین کننده در ممانعت از جذب آب توسط بذور بازی

نمی کند و بیشتر به عنوان مانعی مکانیکی در برابر افزایش حجم جنین و خروج ریشه چه عمل می کند. اسید جیبرلیک اثرات متفاوتی بر درصد جوانه زنی بذور گونه های مختلف داشت. غلظت ۲۰۰۰ و ۳۰۰۰ قسمت در میلیون از اسید جیبرلیک باعث بهبود جوانه زنی بذور گونه *R. beggeriana* و غلظت ۳۰۰۰ قسمت در میلیون اسید جیبرلیک منجر به افزایش جوانه زنی گونه *R. iberica* شد. اسید جیبرلیک هیچ تأثیری در افزایش جوانه زنی بذور سه ژنوتیپ گونه *R. canina* نداشت. به طور کلی *R - beggeriana* بالاترین درصد جوانه زنی بذر را نسبت به گونه های دیگر داشت. دلیل این امر احتمالاً قطر کمتر فرابر و خفتگی کمتر بذور این گونه نسبت به بذور گونه های *R. canina* و *R. iberica* که فرا بر ضخیم تر و خفتگی عمیق تری دارند، می باشد.

اندام های مورد استفاده

برگ - گل - میوه - گال - ریشه - روغن دانه

تاریخچه

بنا بر افسانه های قدیمی، روزگاری در انگلستان، گل های نسترن وحشی سفید آن قدر متداول شده بودند که انگلستان به کشور آلبیون معروف شده بود. این کلمه از واژه لاتین «آلبا» به معنی سفید گرفته شده است. نام انگلیسی گیاه Dog Rose (رز سگ) از آن جهت اتخاذ شده است که مردم در سده های قرون وسطی معتقد بودند که گوشت گل این گیاه زخم گاز گرفتگی سگ را درمان می کرده است. امروزه این گیاه به دلیل غنی بودن از ویتامین C مورد توجه قرار دارد. در طول جنگ جهانی دوم که مرکبات کمیاب بودند، مردم گل‌های نسترن وحشی را جمع آوری می کردند و به شکل چای می نوشیدند.

نسترن کوهی از گیاهان دارویی ارزشمندی است که مردم اکثر سرزمین ها از میوه های این گیاه برای درمان بعضی از بیماری ها استفاده می کنند. از میوه نسترن کوهی، میوه بدون دانه و حتی از دانه آن به عنوان دارو یاد شده است. میوه

این گیاه سرشار از ویتامین ث بوده و دارای سایر ویتامین ها نیز می باشد، برای جبران کمبود ویتامین های بدن می توان از آن استفاده کرد.

ترکیبات شیمیایی

جدار گوشت دار این گیاه به عبارت دیگر قسمت گوشت دار جدار سینورودون دارای اسید سیتریک، اسید مالیک ، اسید اسکوربیک به مقدار ۰.۵-۱.۷ درصد ، تانن ها، ۳۰ درصد قند، موسیلاژ که برای از بین بردن سستی بدن و افزایش مقاومت بدن (به خصوص در آنفلونزا) مصرف می شود، کاروتن، مجموعه ویتامین های B (ب ۱، ب ۲، ب ۳) و مقدار زیادی ویتامین C ، ویتامین ای و ویتامین کا است دانه نسترن دارای ماده ای با اثر سمی و ۸-۱۰ درصد روغن است.

میزان ویتامین C گیاه متفاوت و بسته به شرایط اقلیمی محل رویش بین ۰/۳-۱/۵ درصد است. میزان ویتامین C میوه خشک موجود در بازار، ممکن است مختلف باشد. مقدار کاهش ویتامین C بستگی به میزان خرد کردن و ذرات این میوه دارد، به عنوان مثال در صورتی که میوه فقط نصف شود، میزان ویتامین C موجود در آن پس از یک سال و نیم نصف می شود، در حالی که اگر خرد شود، پس از شش ماه صد درصد ویتامین C آن از بین می رود.

میوه همچنین حاوی فلاونوئید، اسانس، پکتین، کارتنوئید، پلی فنل و وانیلین می باشد .

روغن گل آن دارای مواد ذیل است:

2-phenethyl alcohol – eugenol- nonadecane, 1-heptadecene, *n*-heneicosane - tetracosane, pentacosane, hexacosane - α -pinene - sesquiterpenes - β -caryophyllene – α guaiene-caryophyllene oxide

اندازه گیری میزان ترکیب های فنولی، کربوهیدرات های محلول، کارتنوئیدها و عناصر معدنی میوه نسترن کوهی در جنوب غربی ایران

نسترن کوهی یکی از مهمترین گیاهان دارویی است که میوه های آن حاوی ترکیب های دارویی و غذایی ارزشمند می باشد. در همین خصوص مطالعه ای به منظور تعیین میزان ترکیب های فنولی، کربوهیدرات های محلول، کارتنوئیدها و عناصر معدنی در میوه های نسترن کوهی، جمع آوری شده از ۵ منطقه اکولوژیکی مختلف در جنوب غربی ایران (کیار و گردبیشه در استان چهارمحال بختیاری، میمند و یاسوج در استان کهگیلویه و بویراحمد و سمیرم در استان اصفهان) در سال ۱۳۸۶ انجام شد. مجموع ترکیب های فنولی ۹۴/۱۴-۸۳/۱۳ (میلی گرم اکی والان اسید گالیک بر گرم وزن خشک)، کربوهیدرات های محلول ۱۷/۱۴-۱۳/۳۴٪ و مجموع کارتنوئیدها ۴۹۵-۴۰۸/۳۶ (میکروگرم بر گرم وزن تر) بود. میزان ازت، فسفر، پتاسیم، منیزیم، کلسیم، آهن، روی و منگنز نمونه های میوه به ترتیب ۱/۱۵-۰/۷۳٪، ۶۸۹-۱۰۹۲ پی پی ام، ۳۳۲۵-۲۰۳۶ پی پی ام، ۴۲۷۸-۲۸۱۶ پی پی ام، ۲۹-۱۵ پی پی ام، ۳۴-۵۲ پی پی ام، ۱۲۴۳-۸۲۱ پی پی ام و ۴۳-۲۳ پی پی ام بود.

در نتیجه، می توان گفت میوه های نسترن کوهی در جنوب غربی ایران حاوی میزان بالایی از ترکیب های فنولیکی، کربوهیدرات های محلول، کارتنوئیدها و مواد معدنی می باشد.

بررسی میزان اسید آسکوربیک میوه درختچه نسترن کوهی در استان لرستان

پیکره گوشتی میوه نسترن کوهی غنی از اسید آسکوربیک (ویتامین ث) می باشد. در این تحقیق میزان اسید آسکوربیک در پیکره گوشتی میوه درختچه دارویی نسترن کوهی در یکی از رویشگاه های استان لرستان مورد بررسی قرار گرفت. میوه رسیده کامل این درختچه در منطقه شولآباد الیگودرز از توابع استان لرستان و در اواخر شهریور ماه سال ۱۳۸۷ جمع آوری گردید. میزان اسید آسکوربیک در پیکره گوشتی میوه توسط دو روش تیتراسیون با ۲ و ۶ دی کلروفنل ایندوفنل و تیتراسیون با ید اندازه گیری گردید. با استفاده از این دو روش به ترتیب میزان اسید آسکوربیک ۴۲۸ و ۶۴۳ میلی گرم در ۱۰۰ گرم نمونه پیکره رویشی میوه اندازه گیری شد. احتمال تفاوت در میزان اسید آسکوربیک بین دو روش مورد استفاده به علت دقت و کارایی بالاتر روش یدومتری در مقایسه با روش ۲ و ۶ دی کلروفنل ایندوفنل می باشد. روش یدومتری جهت اندازه گیری میزان اسید آسکوربیک در بافت های گیاهی از کارایی بالاتری برخوردار است. نتایج این تحقیق نشان میدهد که نسترن کوهی بومی استان لرستان سرشار از اسید آسکوربیک میباشد. با توجه به غنی بودن میوه های این درختچه از اسید آسکوربیک پتانسیل استفاده از آن به صورت مکملهای غذایی جهت درمان بیماری های ناشی از فقدان ویتامین ث وجود دارد.

بررسی تغییرات کمی و کیفی اسیدهای چرب بذر نسترن کوهی

این آزمایش به منظور بررسی تاثیر اقلیم جنوب غرب ایران بر کمیت و کیفیت اسیدهای چرب بذر نسترن کوهی در ۵ منطقه شامل سمیرم (استان اصفهان) ، کیار و گردبیشه (استان چهارمحال و بختیاری) ، یاسوج و میمند (استان کهگیلویه و بویراحمد) انجام شد. استخراج روغن با دستگله سوکسله و تجزیه اسیدهای چرب با دستگاه کروماتوگرافی گازی (GC) صورت پذیرفت. بیشترین و کمترین درصد روغن به ترتیب از میمند (۱۱/۰۵٪) و کیار (۸/۱۵٪) به دست آمد. پنج اسید چرب عمده شناسایی شده در روغن بذور

نسترن کوهی به ترتیب شامل لینولئیک، اولئیک، لینولیک، پالمیتیک و استئاریک بودند. نتایج نشان دادند که تفاوت در میزان اسیدهای چرب در مناطق تحت مطالعه معنی دار بود ($P < 0/01$). بیشترین میزان اسید لینولئیک، اولئیک و لینولیک متعلق به مناطق گردبیشه (۵۲/۰۹٪)، سمیرم (۴۰/۴۷٪) و کیار (۱۷/۴۷٪) بود. کمترین میزان اسید لینولئیک، اولئیک و لینولیک به ترتیب از مناطق سمیرم (۳۷/۲۴٪)، گردبیشه (۲۲/۶۹٪) و میمند (۱۲/۸۵٪) بود. بیشترین میزان

اسید پالمیتیک و استئاریک به ترتیب از مناطق میمند (۴/۹۱٪) و کیار (۳/۸۸٪) و کمترین مقدار اسید پالمیتیک و استئاریک از سمیرم (به ترتیب ۴/۰۴٪ و ۲/۱۷٪) حاصل شد. بیشترین و کمترین میزان اسیدهای چرب غیراشباع به ترتیب از سمیرم (۹۲/۶۵٪) و یاسوج (۹۰/۰۷٪) به دست آمد. اختلافات بین میزان ترکیبات اسیدهای چرب بذر نسترن کوهی در مناطق مورد مطالعه ناشی از تفاوت در فاکتورهای اقلیمی مناطق مورد مطالعه بود.

موارد استفاده

مواد موثره این گیاه سبب کاهش اسید اوریک و معالجه ناراحتی های ناشی از نقرس می گردد. از این مواد همچنین برای مداوای تورم کلیه و مجاری ادراری استفاده می شود. روغن دانه های نسترن کوهی در صنایع بهداشتی و آرایشی مورد استفاده فراوانی دارد.

گیاهی مدر، قابض، ملین، تونیک، کرم زدا و ملین است که در درمان اختلالات قلبی و عصبی، باخ، سرطان، نفخ، زخم، سرفه، سرماخوردگی، درد مفاصل، سستی و بی حالی و التهاب چشم موثر است. در بیماران مبتلا به فساد آرتریت به خصوص در افراد مسن نتایج خوبی را نشان داده است. روغن آن برای اگزما، پوست های مجروح

شده و سایر بیماری های پوستی به کار می رود. دانه های نسترن وحشی کرم زدا هستند. میوه به عنوان یک ماده غذایی است که قادر به کاهش بروز سرطان و همچنین به عنوان دار و برای متوقف کردن یا معکوس کردن رشد سرطان مورد بررسی قرار گرفته است. مسهلی ملایم، محرک، تولید کننده حرکت طبیعی روده، کاهش دهنده ترشحات و یا ترشحات مخاطی است.

خونریزی داخلی را درمان کرده، تصفیه کننده خون بوده، جریان ادرار را زیاد کرده و سیستم ادراری را پاک می کند.

برای معالجه ریه و سایر بیماری های قفسه سینه و سینه ای به کار می رود. مقوی، مبرد و خنک کننده است و اختلال در حرارت بدن را کاهش داده و عطش را تسکین می دهد.

اختلالات پستان، عادت ماهانه بیش از حد و گرفتگی عضلات رحم در زنان را درمان می کند. در خصوص دستگاه گوارش برای اسهال، اسهال خونی و تقویت معده مفید بوده و خستگی، ضعف عمومی و کمبود ویتامین C در کودکان را برطرف می کند.

در سیستم تنفسی جهت عفونت های قفسه سینه، توصیه می شود و برای پاک کردن کلیه و مثانه ، تجمع اسید اوریک و احتباس مایعات موثر می باشد.

دانه آن تسکین دهنده درد و سفتی در بیماران مبتلا به آرتروز است.

بیوفلاوونوئیدها و ویتامین C دارای اثر بخشی بسیار حیاتی است و با هم برای کمک به تقویت بافت های بدن و ایجاد و حفظ یک سیستم عروقی سالم و درمان و جلوگیری از آسیب مویرگ های شکننده مفید است.

در درمان همه نوع عفونت، کاهش سردرد و سرگیجه مفید است. قرن ها ، جهت رفع اسهال و اسهال خونی مورد استفاده قرار گرفته است. عامل سلامت کلیه و پاکسازی و رفع مشکلات مثانه و اختلال در عملکرد کیسه صفرا است. پژوهش های حاضر نشان می دهد که موجب بالا بردن سیستم ایمنی بدن، دفع عوامل عفونی و بیماری های جدی و بد خیم است.

در موارد کاهش کرامپ قاعدگی، درمان و پیشگیری از مشکلات دستگاه ادراری، درمان و پیشگیری از عوارض

کلیوی، پیشگیری از بیماری های قلبی، سوختگی و درمان اختلالات پوستی و آلرژی موثر است.

مواد تشکیل دهنده فعال نسترن وحشی به عنوان ضد افسردگی ها، ضد اسپاسم، ضد التهاب عمل می کنند. خواص

ضد التهابی آن به عنوان یک درمان طبیعی در بیماران مبتلا به استئوآرتریت مفید می باشد. در معالجه عوارض مرتبط با

استرس از جمله زخم معده، فشار خون بالا، تقویت قلب و عوارض گردش خون مربوط به استرس استفاده می شود. همچنین برای درمان عوارض مربوط به رحم توصیه می شود.

قسمت گوشتدار و کوزه ای شکل میوه، انقباض غیر ارادی ماهیچه های معده، بیماری های ناشی از التهاب و ورم کلیه ها و دردهایی که به علت پیدایش سنگ کلیه عارض می شود را معالجه می نماید. درمان کننده حبس البول و آرام کننده اعصاب است. بوی بد بدن و دهان را دفع می کند. آنهائی که عرق زیادی می کنند و بوی بد می گیرند باید تن خود را بعد از حمام کردن بادم کرده گل و برگ نسترن آبکشی کنند.

الیاف داخلی سای نورودون ضدانگل، مخصوصاً در مورد کرم اسکاریس است و در این مورد باید ۵/۰ گرم آن را مخلوط با عسل خورد. اگر در ادرار آلبومین وجود داشته باشد برای برطرف کردن آن از دم کرده این گیاه استفاده کنید.

بی خوابی و انقباض ماهیچه های معده را برطرف کرده، سرعت جریان خون را در پوست زیاد کرده و باعث لطافت پوست می شود. در رفع غم و غصه و طپش قلب مؤثر است و از دم کرده آن استفاده می شود.

تارهای داخل میوه (سینورودون) اگر بر روی پوست بدن کشیده شود، ایجاد خارش شدید می کنند. بررسی های مختلف نشان داده است که مصرف تارهای مذکور چون باعث دفع کرم می شود از این جهت می توان از آن برای دفع آسکاریس ها در اطفال استفاده نمود. میوه این گیاه همچنین مقاومت بدن را در برابر بیماری ها و اپیدمی ها بالا می برد. میوه ها در عین حال فعالیت آنزیمی را تقویت نموده، تولید گلبول های قرمز را تحریک کرده، برای درمان نقاهت مفید بوده و با احساس سرما و لرز به خوبی مبارزه می کند. جوشانده میوه، این گیاه اگر مزمه شود، ناراحتی های لته و درد دندان را علاج کرده و اگر خوره شود، سنگ کیسه صفرا را درمان کرده و دافع کرم معده است. ضماد گل نسترن التیام دهنده زخم است.

برای برطرف کردن غم و اندوه ۱۰ گرم میوه این گیاه را در ۳۰۰ سی سی آب سرد به مدت ۳ ساعت خیسانده سپس حرارت داده تا به جوش آید، ۱۵ دقیقه دم کرده روزی ۳ فنجان بنوشید.

جهت درمان اسهال و اسهال خونی ۲۰ گرم میوه این گیاه را در ۵۰۰ سی سی آب سرد به مدت ۳ ساعت خیسانده سپس حرارت داده تا به جوش آید، ۱۵ دقیقه دم کرده روزی ۳ فنجان بنوشید.

برای درمان تپش قلب ۱۰ گرم میوه نسترن را به مدت ۳ ساعت در ۳۰۰ سی سی آب سرد خیسانده سپس با حرارت ملایم جوش آورده ۵ دقیقه جوشانده و به مدت ۱۵ دقیقه دم کرده روزی ۳ فنجان بنوشند.

جهت درمان حبس البول ۱۰ گرم میوه نسترن را در ۳۰۰ سی سی آب جوش ۱۵ دقیقه دم کرده قبل از هر غذا یک فنجان بنوشند. جهت درمان نرمی استخوان و کمبود ویتامین ث یک کیلو میوه نسترن را با ۳۰۰ گرم نبات کوبیده سپس با ۲ لیتر آب مخلوط نموده به مدت ۱۵ روز در یک محل گرم گذاشته، سپس صاف نموده و قبل از غذا یک فنجان بنوشند.

جهت درمان ورم چرکی کلیه از جوشانده و دم کرده میوه نسترن استفاده شود.

از آنجاکه میوه نسترن دارای ویتامین C بالا است و به همین سبب دارای خاصیت آنتی اکسیدان است.

برای ترمیم شکستگی استخوان و رفع ورم مقعد ضمادی از برگ این گیاه درست کرده و روی قسمت شکستگی یا نورم قرار دهید.

بر روی شاخه های نسترن، گاهی بر اثر گزش نوعی حشره CYNIPS برجستگی کوچک، پوشیده از تار و به رنگ سبز مایل به قرمز به نام به دگار به وجود می آید که اثر درمانی مهم دارد.

بررسی هایی که بر روی به دگار به عمل آمده، معلوم داشته که اثر مقوی و رفع عرق در مسلولین دارد به علاوه مصرف آن به طور محسوس موجب کاهش آلومین در ادرار و ازدیاد مقدار ادرار می شود. برای آن اثر آرام کننده نیز قائل هستند.

روغن نسترن در ساخت کرم پیشگیری کننده ترک و علایم ناشی از کشیدگی پوست به کار رفته و موجب تقویت پیاز مو می شود .

روغن دانه خالص حاوی ترتینوئین طبیعی است که مشتقی از ویتامین A است، و برای به تاخیر انداختن پیری پوست موثر بوده، موجب بازسازی سلول ها شده و سطوح کلاژن و الاستین را افزایش داده و منجر به ایجاد نرمی و صافی و استحکام پوست می شود.

روغن نسترن وحشی می تواند باعث تقویت ناخن های ضعیف شده و در موارد کشیدگی،

اثرات پسونبازیس، آگزم، به وجود آمدن برآمدگی از جای زخم شده، تولید رنگدانه بیش از حد، درماتیت ، آفتاب سوختگی و خطوط نازک چین و چروک تجویز می شود. از روغن آن در آب حمام و در درمان آروماتراپی استفاده شده و مقوی غریزه جنسی است.

دارای اثر حفاظتی در تخریب سلولی ناشی از تشعشع است

ریشه های آن اثرات ضد التهابی دارد. در طب سنتی ترکیه، آن را بر دو فاکتور نکروز تومور یا اینترلوکین-۱ موثر می دانند. جوشانده اش در دفع سنگ اگزالات کلسیم نافع است. جوشانده یا پودر آن برای خون ریزی بیش از حد و دیابت مورد استفاده بوده و تسکین دهنده پوست های خشک است.

گل ختمی درمان کننده آرتروز و مهارکننده خوبی از هر دو نوع $cox-1$ and 2 است. جوشانده گل برای لاواژ در ترشحات مهبل و سوزاک توصیه شده است. همچنین به عنوان غرغره برای التهاب حنجره و دهان استفاده می شود. از جوشانده گل برای رفع سل ریوی، خلط، اسهال، کاهش چربی خون، کاهش وزن بدن و اسهال خونی استفاده شده و در موارد آکنه، سردرد، ورم مغزو گرمزدگی توصیه می شود.

گلبرگ ها و گال این گیاه، قابض، ضد نفخ، مدر، ملین و مقوی است و در درمان

سرماخوردگی، آنفولانزا، بیماری های عفونی جزئی، اسکوربوت، اسهال و ورم معده استفاده شده است. شربت ساخته شده از آن به عنوان ضد سرفه در طب توصیه می شود. از آن در ساخت لوسیون مخصوص پوست های ظریف استفاده شده و تقویت کننده پوست است.

دم کرده برگ و گل این گیاه جهت شستشوی زخمها و اولسرها، سوختگی ها و در درمان آنها به کار می رود. گلبرگ ها کمی قابض بوده و از این رو آن را به عنوان قابض و رنگ کننده و جهت تهیه اسانس گل سرخ و گلاب به کار می برند.

دارو جهت رفع التهاب حاد و مزمن کلیه و مثانه

میوه خشک شده گیاه نسترن

مقدار مصرف : ۲ تا ۴ گرم

طرز تهیه : مقدار فوق در یک لیوان آب جوش ریخته به مدت نیم ساعت باقی بگذارید تا دم بکشد سپس آن را صاف کرده و روزی سه بار هر بار یک فنجان بعد از غذا میل کنید .

توجه : این دارو علاوه بر این با مقدار مصرف اشاره شده درموارد شروع تشکیل سنگ کلیه و مثانه جهت حل کردن آنها نیز مورد استفاده قرار می گیرد .

داروی معالج عصبی

بادرنجبویه ۲۵ گرم

گل بهار نارنج ۱۰ گرم

میوه نسترن ۱۰ گرم

طرز تهیه و مقدر مصرف :

یک قاشق غذا خوری از مخلوط فوق را که قبلا نیم کوب شده باشد در یک لیوان آب جوش ریخته مدت نیم ساعت باقی بگذارید تا دم بکشد. سپس آن را صاف کرده روری ۲ بار هر بار یک فنجان نیم ساعت بعد از غذا میل کنید .

داروی معالجات سردردهای عصبی

۱۰ گرم	برگ بادرنجبویه
۱۰ گرم	گل بهار نارنج
۱۰ گرم	اسطوخودوس
۱۰ گرم	میوه نسترن
۱۰ گرم	میوه رازیانه

طرز تهیه و مقدار مصرف

یک قاشق غذا خوری از گیاهان را که قبلا کوبیده و نرم شده باشد در یک لیوان آب جوش ریخته مدت ۲۰ دقیقه باقی بگذارید تا دم بکشد. سپس آن را صاف کرده و به صورت گرم میل کنید .

مصارف خوراکی

در برخی از کشورها از میوه های نسترن کوهی مربا یا مارمالاد تهیه می کنند. میوه به صورت خام یا پخته خوراکی است و می توان آن را در مربا، شربت و غیره به عنوان یک مکمل غذایی به ویژه برای نوزادان مورد استفاده قرار داد. همچنین ، میوه را می توان خشک کرده و به عنوان چای استفاده کرد.

دانه را می توان با آرد مخلوط کرده و یا با اضافه کردن به غذاهای دیگر به عنوان یک مکمل غذایی استفاده کرد. باید مطمئن شد که موهای دانه کاملا پاک شده باشد. از برگ های خشک شده به عنوان جایگزین چای استفاده می شود. بر اساس گزارش دیگری جایگزین قهوه است. گلبرگ به صورت خام یا پخته خوراکی است. قاعده برگ ممکن است تلخ باشد لذا بهتر است حذف شود. در چین از گلبرگ به عنوان یک سبزی نیز استفاده می شود. در اسلوانیا در ساخت نوشابه به کار می رود.

شکل های مصرف

کپسول - پودر - ژل، کرم - تزریق - چای - شربت - عرق - مربا و غیره

چای میوه گل نسترن

مواد لازم :

۱۵ عدد میوه نسترن

۲ لیوان آب سرد

مقداری نبات

زمان لازم برای پخت:

۳۰ دقیقه

طرز پخت:

بعد از مخلوط کردن همه موارد در قوری ، آن را روی حرارت کم قرار دهید تا به نقطه جوش برسد. سپس قوری را به

مدت ۱۵ دقیقه روی حرارت غیر مستقیم (کتری یا سماور) قرار داده تا دم بکشد ، صاف کرده و مصرف نمایید.

مربای سای نورودون

ابتدایید سای نورودون را به خوبی تمیز کرده ، پوست الیاف داخلی ودانه هارا از آن خارج کنید و درداخل ظرفی که سرکه دارد بریزید وبه هم بزنیدتا نرم شود سپس آن راکوبیده و از الک رد کنید وقسمت صاف شده را با ۱/۵برابر وزنش قند یا شکر مخلوط کرده و پیزیدتا به صورت خمیر یکنواختی درآید.

شربت نسترن

یک گیلوگرم سای نورودون را با ۲۵۰گرم نبات کوبیده یا شکر مخلوط کرده و ۱/۵ لیترینیز عرق نعناع به آن اضافه کرده و درجای گرمی بگذارید بماند.البته هرروز آن راتکان دهید. بعدازدوهفته آن راصاف کنید. مقدار مصرف آن یک فنجان سه بار درروز است.

عرق نسترن

یک چهارم لیوان ازعرق نسترن رابایک لیوان آب مخلوط کرده ، سپس آن را شیرین کنید.ازاین شربت می توانید چند لیوان درروز بنوشید.

نحوه و میزان مصرف نسترن کوهی

۱. دم کرده:

دم کرده ۵۰ در ۱۰۰۰ میوه این گیاه به عنوان قابض و آرام کننده تجویز می شود. دم کرده گل نسترن نوشابه ای بسیار معطر و خوشمزه است که در اکثر کلینیک های اروپایی مورد استفاده قرار می گیرند. در میان مردم دنیا سوئیزی ها بیش از همه به این نوشیدنی سرشار از ویتامین C اهمیت می دهند. برای فراهم کردن این نوشیدنی مسکن اعصاب کافی است چند دانه میوه را برای چند دقیقه دم کنید و سپس آن را به مصرف برسانید. در طی مدت کوتاهی به اثر معجزه آسای این دم کرده ی خوش رنگ و معطر پی می برید.

۲. جوشانده میوه:

جوشانده میوه مشروط بر آن که بیش از ۱۰ دقیقه نجوشیده باشد به عنوان ضد اسکوربوت و به عنوان داروی رفع کمبود ویتامین C توصیه شده و به کار می رود و برای آرامش اعصاب و رفع بی خوابی نیز استفاده می شود. جوشانده ۵۰ در ۱۰۰۰ آن که مدت زیادی جوشیده باشد به طوری که مقدار آن به نصف حجم تقلیل یافته باشد به عنوان مدر و مقوی کلیه ها تجویز می شود.

۳. گرد میوه :

گرد میوه آن به مقدار ۰/۵-۰/۶ گرم به عنوان ضد اسکوربوت مصرف می شود.

۴. برای معالجه ورم چرکی کلیه ها و معالجه نفریت و آلبومین در ادرار ۵۰ گرم میوه تازه نسترن کوهی را به مدت ۲

ساعت در ۱ لیتر آب سرد خیس کرده ، بعد آن را روی آتش قرار داده تا ۳ دقیقه بجوشد و سپس آن را دم نموده ، صاف و شیرین نمائید و به تدریج بنوشید. این جوشانده حبس البول ، نرمی استخوان و کمبود ویتامین های بدن را نیز برطرف می کند.

۵. پنجاه گرم میوه نسترن را در ۱ لیتر آب سرد بریزید و روی حرارت قرار داده تا به جوش آمده و ۵ دقیقه بجوشد ، سپس آن را کنار بگذارید تا به مدت ۱۰ دقیقه دم بکشد و آن را میل نمائید در درمان سنگ کلیه مفید است.

۶. تارهای درون میوه (قسمت کوزه ای شکل) به مقدار ۳/۰ گرم مخلوط در عسل جهت دفع کرم به کار می رود.

احتیاط مصرف؛ سمیت و عوارض جانبی

نسترن به هیچ وجه خطری ندارد و همه می توانند از آن استفاده کنند ولی دانه های آن سمی است و نباید مصرف شود.

مصرف خوراکی میوه گل سرخ هیچ گونه مسمومیتی ایجاد نمی کند . مصرف مقادیر کم آن هیچ عارضه ای در بر ندارد و در مورد مصرف مقدار زیاد و طولانی آن هم گزارشی ارائه نشده است. در کتب اروپایی، مانند کمیسیون E، عوارض مصرف مقدار زیاد این میوه ناشناخته گزارش شده است.

البته کارگرانی که به طور مداوم در معرض میوه های گل سرخ هستند ، ممکن است دچار حساسیت و مشکلات تنفسی شوند. بعضی از این عوارض در واقع، حساسیت نیستند ، بلکه پرزهای ریز میوه گل سرخ هستند که مانند پشم شیشه بر روی پوست تحریکات مکانیکی پوستی ایجاد می کنند.

منابع مورد استفاده

شناسایی گیاهان دارویی و صنعتی مرتعی و جنگلی ایران جلد سوم مهندس مهدی عماد
درمان با گیاهان دارویی محمد جواد هوشیار
با گیاهان زیباتر شویم مهندس مهدی عماد
پراکنش گونه های گیاهان دارویی و صنعتی جنگلی و مرتعی ایران مهندس مهدی عماد
خواص گیاهان دارویی محمد جواد هوشیار
پرورش خصوصی گیاهان دارویی و معطر مینا رشیدی
رهیافت های تولید و فرآوری گیاهان دارویی امیدبیگی، ر.
خضری، ش. فرهنگ گیاهان دارویی. شابک. ۸۲.
دکتر حسین میرحیدر. معارف گیاهی جلد ۳.

فصلنامه تحقیقات گیاهان دارویی و معطر ایران ، سال بیست و پنجم، شماره ۲ کرامت الله سعیدی ، رضا امیدبیگی
پایان نامه سمیعی، لیلیا پردیس کشاورزی و منابع طبیعی . دانشکده علوم باغبانی و گیاه پزشکی . رشته علوم باغبانی
تحقیق صباح صلاح ورزی-عبدالحسین رضایی نژاد - علیرضا غیاثوند - اسفندیار حسنی مقدم سعیدی کرامت اله،
امیدبیگی رضا دانشکده کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس تحقیق
گیاهان دارویی جلد دوم دکتر علی زرگری

فرهنگ نام های گیاهان ایران دکتر ولی اله مظفریان

نشریه علوم باغبانی - سال بیست و سوم، شماره ۲ - مقاله سعیدی ابواسحاقی ، امید بیگی لیلا سمیعی - روح انگیز نادری -

احمد خلیقی - علی اکبر شاه نجات بوشهری -

مقاله مارینوس جی. ام. اسمولدرز - دنی اسلینک

Rosa Canina Ján Milčák

F. Chittendon. RHS Dictionary of Plants plus Supplement. 1956

Hedrick. U. P. Sturtevant's Edible Plants of the World.

]Grieve. A Modern Herbal.

<http://aftab.ir/lifestyle/view.php?id=82521>

<http://www.forum.p30world.com>

<http://daneshnameh.roshd.ir/mavara/mavara->

<http://peperomia.persianblog.ir/1384/8/>

[http://www.sepahvand22.blogfa.com/85123.](http://www.sepahvand22.blogfa.com/85123)

